

9e Mededeling van het Centrum voor Bodemkartering

Dr. P. De Paepe

DE BODEMGESTELDHEID VAN ZEVEKOTE

64039

VLIZ (vzw)
VLAAMS INSTITUUT VOOR DE ZEE
FLANDERS MARINE INSTITUTE
Oostende - Belgium

door J. AMERYCKX & G. COOLMAN

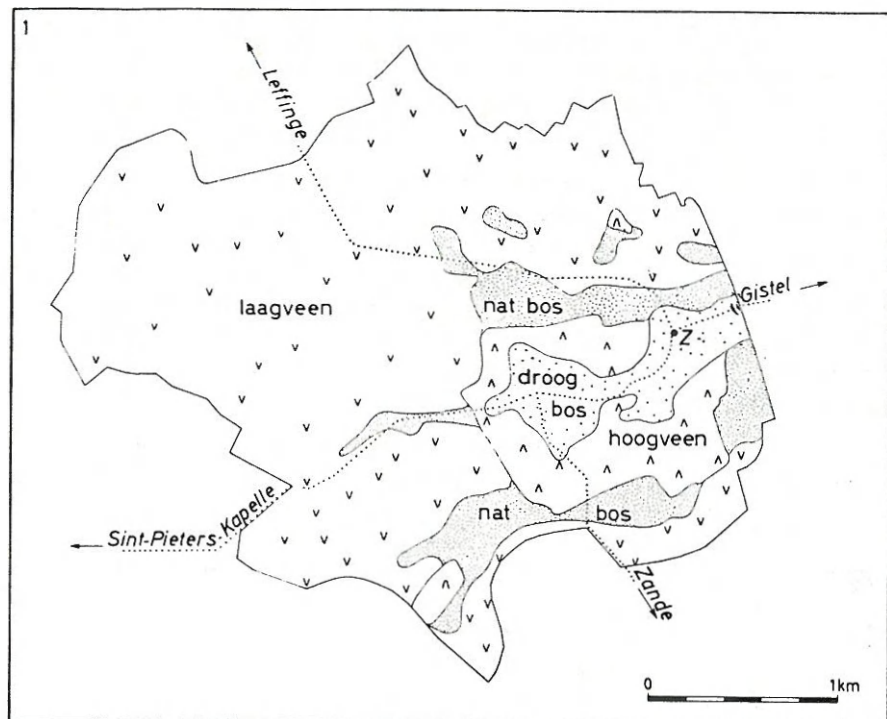
I. - ONTSTAANSGESCHIEDENIS

De bodemgesteldheid van Zevekote, een kleine poldergemeente van 690 ha ten westen van Gistel, biedt een grote verscheidenheid. Inderdaad vindt men er naast zware, vruchtbare polderkleigronden ook arme zandige bodems, die tot 3 m hoger liggen. De naam van een der zandhoogten, Stuivenberg, hoeft zeker geen nader commentaar. Verder zijn er de moerassige laagten, de Bazelaar en de Rietbos, die elk jaar onder water lopen.

Deze verscheidenheid in bodemgesteldheid verraadt een ingewikkelde en interessante ontstaansgeschiedenis, die zeker de moeite waard is wat nader onderzocht te worden.

Duizenden jaren geleden bestond de bodem er overal uit zand (« pleistoceen » zand genaamd). Door (noord)westenwinden waren tijdens de IJstijden, uit de toen droogliggende Noordzee, grote massa's stof de lucht ingejaagd en afgezet in het naburig gebied en over gans West-Europa. Dichtbij de Noordzee bezonken de grofste stofdeeltjes, nl. zand. Op sommige plaatsen ontstonden landduinen. Zo werd o.a. de Stuivenberg gevormd, een hoge zandrug te midden van een lagere, wijde, open vlakte. Na de IJstijden werd het klimaat zachter en steeg het peil van de Noordzee wegens het smelten van de ijskap in het noorden. Tevens ontwikkelde zich de vegetatie, hoofdzakelijk een bos. Aldus bestond Zevekote tot ca. 2000 vóór J.C. uit een beboste, droge zandrug met rondom een nat bosgebied.

Rond 2000 vóór J.C. ontstond in de laagste gebieden een zoetwatermoeras, waarin zich veen kon vormen. Dit veen groeide echter on-

Zevekote bij het begin van onze tijdrekening.

regelmatig. Langs waterlopen, waar voedselrijk water werd aangevoerd, vormde zich een zgn. laagveen (rietveen). Langs en op de helling van de zandrug, waar bijna geen voedselrijk water werd aangevoerd, ontwikkelde zich vooral mosveen. Mos heeft de eigenschap sterk te kunnen omhoog-groeien met nagenoeg als enig voedsel het regenwater; aldus ontstond een schildvormig hoogveengebied, dat enkele meters boven het laagveen uitstak (fig. 1).

Ook ten zuiden van Zevekote, op de grens tussen Leke en Zande, strekte zich een hoogveengebied uit, nl. waar nu de laagten van de Zande-vlakte en de Leke-vlakte liggen, met ten oosten ervan een zandig gebied. Tussen de veen- en zandhoogten van Zevekote enerzijds en deze van Leke-Zande anderzijds, liep waarschijnlijk een smalle waterloop, die oostwaarts in de moerassige inham van Gistel-Moere indrong.

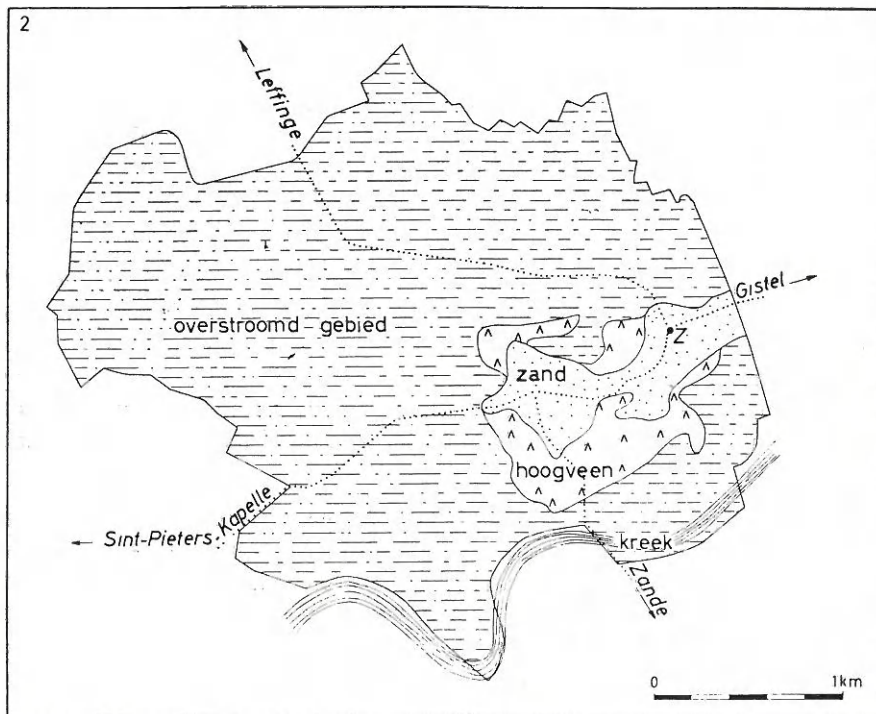
Deze hoogten zouden een onoverkomelijke hinderpaal vormen voor de Duinkerken 2-transgressie, de grote overstroming van de 4^e-8^e eeuw,

DE BODEMGESTELDHEID VAN ZEVEKOTE

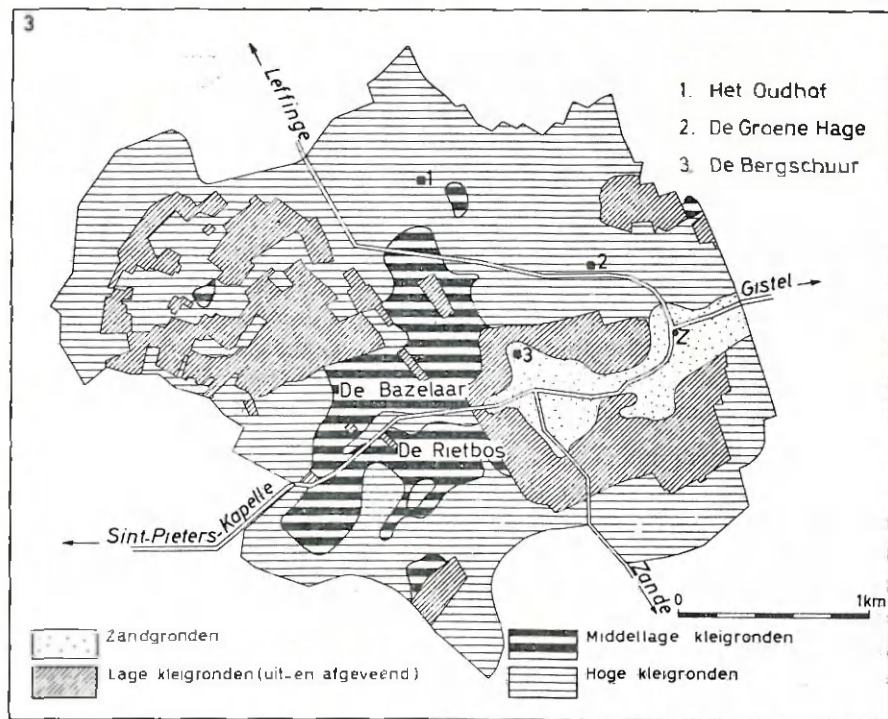
die nagenoeg gans de huidige Polderstreek onder water zette. Wel was er een verbinding tussen de Duinkerke 2-zee en de inham van Gistel-Moere langs de voormelde waterloop; nochtans vinden we noch te Zevekote, noch in de Gistel-Moere Duinkerken 2-afzettingen.

Tijdens de volgende transgressiefase (Duinkerken 3), die een aanvang nam in de eerste helft van de 11^e eeuw, liep een belangrijke kreek vanaf Nieuwpoort tot voorbij Sint-Pieters-Kapelle, ongeveer op de zuidgrens van Zevekote, tot in de inham van Gistel-Moere. Nu kwam het grootste deel van Zevekote wel onder water, met uitzondering van de smalle zandrug waar het dorp op ligt en een deel van het hoogveengebied errond (fig. 2). In het overstroombd gebied werd een kleilaag met een maximum dikte van ca. 2 m afgezet.

Na het droogkomen van het poldergebied, in de 11^e-12^e eeuw, kon deze vruchtbare kleivlakte in gebruik genomen worden voor de landbouw.

Zevekote tijdens de Duinkerken 3-transgressie (11-12e eeuw).

Vereenvoudigde bodemkaart van Zevekote.

Weldra zou men ook het veen, een waardevolle brandstof, ontginnen, in de eerste plaats het onbedekte hoogveen rondom de zandhoogte, dan het nabije, met een dunne kleilaag bedekte hoogveen, en ten slotte het diep bedolven veen van het noordwesten, dat soms op meer dan 1 m onder de kleilaag moest uitgegraven worden. Aldus ontstonden uitgestrekte, lage, natte gebieden. Ook daar waar het ondergronds veen bewaard bleef, ontstonden depressies ten gevolge van de samenpersing van het veen door de bedekkende kleilaag na de ontwatering van het gebied. De meest uitgestrekte van deze depressies, waarvan de oorsprong dus niet noodzakelijk eenvormig is, zijn de Bazelaar en de Rietbos, die ieder jaar 's winters onder water lopen (fig. 3, foto 1).

2. - BODEMGESTELDHEID EN LANDBOUW

De sterk verschillende bodems van Zevekote hebben vanzelfsprekend totaal verschillende eigenschappen: men treft er zowel de droogste zandgronden als de natste poldergronden aan.

DE BODEMGESTELDHEID VAN ZEVEKOTE

De zandgronden hebben een slechte waterhuishouding: vanaf de lente tot het einde van de zomer zijn ze te droog. Het grondwater bevindt er zich gedurende de zomer gemiddeld op 2-3 m en dieper. Vaak gebeurt het dat in het voorjaar het zand stuift en grote schade berokkent. In 1955 bv. was einde april op Stuivenberg een partij haver voor 50 % « verzand ».

Op sommige plaatsen treft men nog een « rotselaag » aan, doch meestal is deze vergraven door vroegere diepe bewerkingen. Deze rotselaag is zeer nadelig voor de plantengroei. De humustoestand is goed: nagenoeg alle zandgronden zijn tot op 50 cm en dieper humeus. Het spreekt vanzelf dat dergelijke zandgronden een zware, vooral organische, bemesting vragen. Op deze voorwaarde en mits een goede stielkennis van de boer kunnen rogge, haver, aardappelen en maïs er renderend verbouwd worden.

De poldergronden bestaan voor de helft uit gronden van eerste kwaliteit. Het is vooral op de hoger gelegen kleigronden in het noord-oosten en het zuiden van de gemeente dat veeleisende teelten als tarwe, (suiker)beten, gerst en vlas topoogsten kunnen geven. Op deze gronden is er geen gevaar voor mislukken. Alle bodemfactoren zoals waterhuishouding, structuur en zuurheidsgraad zijn bij deze ideale profielen — een zware-kleidek dat tussen 70 en 100 cm geleidelijk overgaat tot zand — uitstekend voor de plantengroei.

De lage, meestal uitgeveende kleigronden van de Bazelaar en de Riethos worden grotendeels uitgebaat als weiland. Vele van de weilanden lijden er van een te hoog grondwaterpeil in de winter; grote oppervlakten staan er zelfs ieder jaar onder water. Deze gronden zijn dan ook gevoelig voor verzuring. Verscheidene percelen zouden een veel beter grasbestand hebben mits een betere afwatering, hetgeen weldra zal verwezenlijkt worden dank zij een bemaling. De (matig) hoge polderweiden zijn evenwel geschikt voor het vetten van slachtvee. De afgeveende gronden zijn van minder goede kwaliteit; ze zijn gedurende de wintermaanden zeer nat of staan onder water en het grasbestand is van slechte kwaliteit. Verscheidene percelen worden als hooiweide uitgebaat.

Samenvattend mogen we zeggen dat het bodemgebruik goed aan de bodemgesteldheid is aangepast. De lage gronden worden uitgebaat als weiland, terwijl de hoge kleigronden en de zandgronden uitgebaat worden als akkerland. Ruim $\frac{3}{4}$ van de gronden van Zevekote mogen als winstgevende landbouwgronden doorgaan.

Niet alleen het landbouwkundig bodemgebruik, maar ook de bewoning is goed aan de bodemgesteldheid aangepast. De vroegste bewoning vestigde zich, zoals de talrijke diep vergraven (tot 1 m en meer) gronden

erop wijzen, op de hoge zandrug; ook het dorp werd daar gebouwd. De boerderijen, met uitzondering van twee, liggen op de zandrug of op de hoge kreekruggen. Vermelden we ten slotte drie boerderijen met een oude schuur in Friese trant of zgn. bergschuur, met het typerende hoge puntdak in tetragonale pyramidevorm; het zijn « Het Oudhof » (Omer Lambert), « De Bergschuur » (Boydens Romain) en « De Groene Hage » (Vander Ginste Valère). Met het opkomen van de hangars wordt de top van deze schuren niet meer gebruikt als dusdanig, terwijl het onderste deel dient als wagenkot of als stal. Dit neemt echter niets weg van hun landelijke schoonheid in het open polderlandschap.

J. AMERYCKX, 11.

Watersnood te Zevekote (februari 1957)

Nagenoeg ieder jaar komen de Bazelaar en de Rietbos onder water. De foto toont deze overstroomde laagten langs weerszijden van de baan Sint-Pieterskapelle-Zevékote. Op sommige plaatsen bereikt het water meer dan 1 m diepte.

VLIZ (vzw)

VLAAMS INSTITUUT VOOR DE ZEE

FLANDERS MARINE INSTITUTE

Oostende - Belgium